

СПЕЦИФІЧНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ОСВІТНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ

А.О. Застело

Україна, м. Запоріжжя, Класичний приватний університет

Насьогодні актуальним є питання організації освітнього простору, сприятливого для розвитку особистості всіх включених до нього суб'єктів, з урахуванням специфічних принципів екологічності.

Екологізація освітнього простору передбачає чітке визначення нормального стану функціонування та розвитку його суб'єкта. Традиційно норму пов'язують з поняттям здоров'я, що передбачає певну сукупність характеристик, що його визначають: фізичне здоров'я, психічне здоров'я, соціальне здоров'я, професіоналізм і етичне здоров'я.

Екологічність освітнього простору повинна забезпечувати збереження та розвиток цих характеристик, що виражають у сукупності якість людини. Оптимізація освітнього простору має на увазі його гуманізацію, наближення до людини, забезпечення «відповідності» до його реальних життєвих проблем; забезпечення запобігання негативним впливам як ззовні, так і всередині освітнього простору; формування інформаційного середовища з врахуванням особливостей і запитів суб'єктів; ретельний відбір інформації за критеріями необхідності і достатності; сучасне технічне забезпечення багатоканальної і диференційованої організації інформаційних потоків [2].

Специфічні форми роботи з забезпечення екологічності освітньої взаємодії більш конкретно було представлено раніше у вигляді програми. Дамо розгорнуту характеристику таким формам.

Конкретизуючи використання тренінгу в забезпеченні освітньої взаємодії, ми наголошуємо на застосуванні соціально-психологічного тренінгу, завдання якого полягає в розвитку комунікативної й соціально-психологічної компетентності суб'єкта. Оскільки компоненти нашої моделі психологічного забезпечення освітньої взаємодії передбачають усвідомлення власного досвіду, розуміння понять, сформованість певних навичок і вмінь, то використання тренінгу розвитку особистості в аспекті пропедевтики саме і є засобом розвитку цих компонентів, що характеризують, у першу чергу, особистісні компоненти.

Соціально-психологічний тренінг забезпечує розвиток комунікативної компетентності, до якої обов'язково включена взаємодія. Так, саме цей різновид

тренінгу розвиває і визначає нормативне регулювання взаємодії й освітньої діяльності її суб'єктів. Також групове обмірковування труднощів і проблем взаємодії дає змогу урізноманітнити погляди на них та шляхи подолання [3].

Основною метою проектних ігор є побудова діяльності та досягнення запланованого результату, спираючись на реальну проблемну ситуацію. Розвиток навичок цілепокладання та планування діяльності визначають ефективність та результативність діяльності. Суб'єкт освітньої взаємодії керується у покладанні власних цілей вже завданими орієнтирами, які визначаються на рівні офіційного нормування освіти, що потребує гнучкості в розробці плану дій та його корекції. Розвиток особистості в проектній грі неможливий без розвитку усвідомлення дій, саморегуляції в процесі досягнення цілей. Проектування, як групова форма, сприяє розвитку соціальних та особистісних якостей, умінь співвідносити, організовувати, регулювати власну діяльність з діяльністю інших. Досягнення кінцевого результату у вигляді готового проекту потребує певного рефлексивного опрацювання. У суб'єкта освітньої взаємодії, що працює в системі дистанційного навчання, визначається специфіка проектування засобів досягнення цілей, які виключають пряму взаємодію з іншими суб'єктами, та у зв'язку з цим специфіка обміну інформацією.

Специфічним є середовище проектування, що застосовує методи СМД-консультування. Середовище проектування забезпечує управління соціально-екологічною діяльністю. Передбачається, що екологічні форми поведінки вже засвоєні, і їх порушення, визначене рефлексивним контролем особистості, спонукає останню до середовищного проектування та вирішення завдань нового проектування діяльності й управління поведінкою та спілкуванням для відновлення і підтримки цілісності простору функціонування особистості. Проектна діяльність кожного суб'єкта в освітній взаємодії визначається специфікою вирішуваних проблем, заповнюючи їх екологічним змістом. Так, проблемними аспектами можна виділити взаємодію, діяльність та її усвідомлення, функціонування та цілісність яких визначає функціонування в освітньому просторі. При цьому забезпечення екологічності взаємодії в освітньому просторі дистанційної освіти є одним із напрямів діяльності суб'єкта, що навчає [1].

Специфічним засобом реалізації ігрових технологій є застосування ОДГ-форм (ОДГ – організаційно-діяльнісна гра), які дають змогу проектувати власне майбутнє діяльності та навчатись через організацію колективної миследіяльності. В основу ОДГ покладено принцип розвитку як для учасників, так і для організаторів на основі вирішення проблемної ситуації, що склалася в певній сфері практичної діяльності.

Дотримання певної послідовності дій ускладнює певним чином проектну гру і є більш розширеним та змістовним її видом. ОДГ традиційно проводиться за конкретною темою, яка розглядається та розвивається за такими етапами: 1) визначення проблем та самовизначення учасників гри; 2) рефлексивне уявлення про ситуацію та постановка проблем для пошуку основних ідей та засобів її вирішення; 3) проектування оновленої діяльності через комунікацію, що забезпечує колективну роботу; 4) апробація проекту в ігровій взаємодії. Ці етапи є циклічними, а останній дає можливість випробувати проект в реальній дійсності, відрефлексувати ситуацію та внести потрібні корективи. Робота на всіх чотирьох етапах супроводжується та об'єднується за допомогою рефлексії, що забезпечує тр-ансформацію й розвиток миследіяльності [4; 5].

Зважаючи на недоліки традиційної ОДГ – жорсткість відбору учасників, занадто напружена розумова робота, навмисне провокування конфлікту, – ми акцентуємо увагу на необхідності використання ОДГ-форм (деякі проектні ігри також можна будувати на цій основі), що є варіацією та дещо спрощеним варіантом ОДГ.

Отже, ми можемо відзначити, що психологічне забезпечення екологічності освітньої взаємодії є ефективним за умов комплексного підходу до застосування форм її реалізації.

Література:

1. Дидковский С.В. Опыт конструирования модели средового проектирования // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – 2004. – Т.7. – Вип. 2 – С. 35-44.
2. Застело А.О. Екологічність освітньої взаємодії / А.О. Застело // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2011. – Т. 1. – Вип. 32. – С. 364-368.
3. Захарова Г.И. Теория и методика психологического тренинга : учебное пособие / Г.И. Захарова. – Челябинск : Изд-во ЮУрГУ, 2008. – 44 с.
4. Лаптева А. Формы работы. Организационно-деятельностная игра. Психология труда. – М.: Профиздат, 1979. – 216 с.
5. Щедровицкий П.Г. С чем войдем в XXI век? / П.Г. Щедровицкий // Народное образование. – 1992. – № 5-6. – С. 68-73